

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden

Förslag om införande av årlig avgift utifrån risk- och erfarenhetsbedömning inom miljötillsynen

Förslag till beslut

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden antar miljöenhetens förslag om att inleda arbetet med att införa en risk- och erfarenhetsbaserad taxa för miljötillsynen.

Sammanfattning

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har efterfrågat mer information från miljöenheten om vad årlig avgift utifrån risk- och erfarenhetsbedömning, enligt Sveriges Kommuner och Landsting (SKL), skulle innebära. Bakgrunden är det ökade resursbehov som redovisades i behovsutredningen av miljötillsynen. Det finns flera sätt att möta ett ökat resursbehov. Ökad effektivitet, ökad timtaxa, riskbaserad årlig timtaxa och ökade anslag är alla viktiga byggstenar för att uppnå god kostnadstäckning för miljötillsynen.

Miljöenheten ser ett antal fördelar med en övergång till mera årliga riskbaserade avgifter där så är möjligt istället för timdebiteringar. Effektiviteten, kostnadstäckningen, ekonomiska planeringsmöjligheter och resursfinansiering bedöms öka. Ej debiterbar administration och antal överklaganden, klagomål m.m. bedöms minska.

Miljöenheten föreslår därför att arbetet med att införa risk och erfarenhetsbaserad taxa inleds.

Ärendet

I november 2013 hade miljöenheten ett ärende i Miljö- och Stadsbyggnadsnämnden med anledning av att en behovsutredning för miljöbalkstillsynen 2014-2016 hade färdigställts. I den utredningen lyftes bland annat frågan om en övergång från timavgifter till årliga taxor för vissa verksamheter utifrån risk- och erfarenhetsbedömning enligt en modell framtagen av SKL.

En motsvarande taxa finns och används redan på miljöenheten, nämligen för livsmedelskontrollen. Även c:a 60 st miljöfarliga verksamheterna (drivmedelsstationer, industrier m.m.) inom miljötillsynen betalar idag en fast årlig avgift till miljöenheten enligt en modell som inte alls är påverkbar på det sätt som en risk- och erfarenhetsklassad taxa är.

Miljö- och stadsbyggnadsnämnden har efterfrågat mer information från miljöenheten om vad årlig avgift utifrån risk- och erfarenhetsbedömning, enligt SKLs modell, skulle innebära för tillsynen enligt miljöbalken. Före redovisningen av vad en riskbaserad taxa innebär, kan det vara värdefullt att belysa de olika sätt som finns att tillgå för att finansiera ökade resurser.

Olika sätt att finansiera ökade resurser

Det finns fyra sätt att påverka resurser och kostnadsfinansiering av miljötillsynen. Alla fyra sätt behöver sannolikt användas i syfte att stärka miljötillsynen.

Ökad effektivitet

Miljöenheten arbetar systematiskt med uppföljning av handläggningstider, kundnöjdhet m.m. för att öka effektivitet i verksamheten. Under 2013 genomfördes alla planerade inspektioner och självfinansieringsgraden har de senaste åren ökat från 34 till 50 procent. De ökade resursbehov som behovsutredning pekar på, bedöms inte kunna klaras genom enbart ytterligare effektiviseringar.

Höjd timtaxa

Timtaxan höjdes 2014 och ligger idag på 925 kronor. Nacka kommun ligger något under snittet för timtaxa i länet, och en höjning av taxan bör göras för 2015. Ökade lönekostnader och OH-kostnader gör att varje inspektörstimme kostar något mer.

Ökat anslag från nämnden

Miljöbalkstillsynen ska i huvudsak finansieras av verksamhetsutövarna. Redan i propositionen om miljöbalken framhöll regeringen att myndigheters miljöarbete så långt som möjligt bör avgiftsfinansieras (prop. 1997/98:45 del 1 sid.516). Självfinansieringsgraden (den del av tillsynen som finansieras av avgifter) var under 2013 50 procent i Nacka. Det är i linje med övriga kommuner i länet. Varför självfinansieringsgraden inte är högre beror på att en stor del av verksamheten inte är möjlig att debitera. Miljöenheten är skyldig att svara på frågor och ge råd till företag och privatpersoner. Varken det arbetet eller s.k. rättsvårdande arbete (hantering av yttrande och överklaganden) har vi rätt att ta betalt för.

Årlig riskbaserad taxa

De kommuner i landet som idag uppnår en hög självfinansieringsgrad (60-70 procent) använder sig av årlig riskbaserad taxa. Självfinansieringsgraden ökar till följd av att administrationen kring avgifterna och antalet överklaganden minskar, samtidigt som inspektörerna får mer tid att utöva tillsyn (se vidare under Ekonomiska konsekvenser nedan). Införandet av årlig riskbaserad taxa är ett sätt att ge verksamhetsutövarna den tillsyn

de har rätt till. Inspektörerna kan komma till verksamheterna oftare vilket gör det lättare att upprätthålla en god egenkontroll.

Riskbedömning utifrån taxemodellen

En årlig avgift utifrån risk- och erfarenhetsbedömning innebär att en verksamhet klassas in dels i en grundklass som gäller för alla verksamheter av samma sort och dels tilldelas eventuella riskpoäng utifrån givna kriterier. Exempelvis ligger en grundskola alltid i grundklassen på 6 timmars årlig avgift enligt SKL:s taxemodell. Finns t.ex. kemikalier och skolan dessutom har över 400 elever så tillkommer ytterligare 2 så kallade riskpoäng per kriterium. Den slutliga årliga avgiften blir för just den grundskolan då 8 timmar per år. Hade elevantalet varit lägre än 400 elever så vore avgiften 7 timmar per år. o.s.v.

Själva inklassningen sker via kommunikering till verksamheten följt av ett beslut om årlig avgift. Därefter betalar verksamheten den klassade avgiften årligen och miljöenheten levererar regelbunden tillsyn i en omfattning motsvarande de timmar som avgiften avser. Dock inte nödvändigtvis via årliga tillsynsbesök.

Erfarenhetsbedömning utifrån taxemodellen.

Den årliga avgiften är i högsta grad påverkbar. Verksamheten kan efter varje ordinarie tillsynsbesök antingen premieras eller få extra avgift. I båda fallen är underlaget för den så kallade erfarenhetsbedömningen en checklista med ett antal frågor som ger en slutsumma i form av poäng.

Exempel på fråga: ”Har ändamålsenliga åtgärder vidtagits mot samtliga tidigare avvikelser?”

Slutsumman av erfarenhetsbedömningen innebär antingen att verksamheten ligger kvar i samma avgiftsklass eller premieras genom att kommande år få betala endast t.ex. 6 timmar årligen istället för 8 timmar. Det är så att säga ”moroten” för att verksamheten har ordning och reda. Om erfarenhetsbedömningen däremot uppvisar brister, t.ex. att tidigare påpekade avvikelser inte åtgärdats och rutiner för egenkontroll¹ saknas, då kan extra timdebitering bli aktuellt utöver den redan betalda årliga avgiften. Modellen är alltså uppbyggd på ett sätt som gör att det lönar sig med god egenkontroll.

Ekonomiska och övriga konsekvenser av riskbaserad årlig taxa

Resursförstärkningar kan finansieras med bättre självfinansiering

Miljöbalkstillsynen har ett glapp mellan det behov av resurser som finns och de faktiska resurser som är på plats. Behovsutredningen visar på ett behov av minst tre ytterligare inspektörer de närmaste åren. Riskbaserad årlig taxa, ökad timtaxa, ökad effektivitet samt ökat anslag utgör fyra viktiga sätt att finansiera resursbehovet. Genom att gå över till årlig

¹ Egenkontroll innebär att verksamhetsutövaren är skyldig (enligt miljöbalken) att ha rutiner för hur du hanterar kemikalier, hygien mm. Alltför att minimera negativ påverkan på miljön och människors hälsa.

riskbaserad taxa öppnas möjligheten för högre självfinansieringsgrad samtidigt som vi kan förstärka tillsynen.

Riskbaserad årlig taxa ger mindre administration kring avgiften

Dagens taxemodell för miljöbalkstillsynen i Nacka innebär att timdebitering tillämpas på många verksamheter som istället skulle kunna ha årlig avgift enligt risk- och erfarenhetsmodellen. Som det nu ser ut får timdebiterade verksamheter först en tillsynsinsats och därefter ett beslut om avgift efter tillsynsinsatsen. Varje sådant beslut kan överklagas vilket också sker med relativt jämna mellanrum. Ibland till och med av samma verksamhetsutövare efter varje enskilt tillsynsbesök. Med årlig avgift är det istället endast i samband med inklassningen som yttranden, kommunikeringar och eventuella överklaganden görs. Fokus kan därefter istället vara på den tillsyn vi är satta att utföra.

Bättre underlag för budget både på lång och kort sikt

Det finns stora fördelar för både tillsynsmyndigheten och verksamhetsutövarna när det gäller stabiliteten och möjligheten att planera rent ekonomiskt på det sätt som görs möjligt med en på förhand given avgift. En mindre fotvårdsverksamhet som t.ex. betalar 2-3 timmars avgift per år och får tillsynsbesök vart 3:e år slipper betala en stor klumpsumma på c:a 8 timmar som man gör idag.

Ur verksamhetens perspektiv kan sägas att det blir mycket tydligare och jämnare fördelning på avgifterna jämfört med timtaxan. Det tydliggör också det ansvar som miljöenheten har i form av att leverera sin regelbundna tillsyn.

Miljöenhetens bedömning

Miljöenhetens bedömning är att årlig risk- och erfarenhetsbaserad taxa bör införas för att möjliggöra resursförstärkning av miljötillsynen. Miljöenheten föreslår att arbetet påbörjas snarast för att kunna inrymmas i årets budgetprocess och införas för vissa verksamheter redan 2015.

Miljöenheten

Anna Green
Miljöchef

Bilagor

Bilaga1 – Presentation av årlig riskbaserad taxa

